

Ajankohtaista sosiaalipalvelujen saatavuudesta

**Saatavuudesta vaikuttavuuteen Suomen
kestävän kasvun ohjelman kautta 14.3.2023**

Sosiaalineuvos Virva Juurikkala STM

Saatavuus sosiaalihuollossa; mitä tarkoittaa?

- Käsitteenä monitahoinen ja vaikeasti määriteltävä
  - Tuo näkyviin järjestelmätason erot terveydenhuollon kanssa
- Saatavuuteen vastaaminen kattaa koko sosiaalihuollon toiminnan ja palvelut, kuten:
  - Tuen tarpeiden tunnistaminen
  - Yksilöllinen palvelutarpeen arviointi
  - Tarpeisiin vastaavien sosiaalipalvelujen järjestäminen kohtuullisessa ajassa
  - **Keskeisintä on asiakkaan tarpeeseen vastaaminen ja avun saaminen → palvelun ja toiminnan vaikuttavuus**
- Saatavuuden seuraamisen ja arvioinnin haasteena puutteellinen tietopohja

Saatavuus sosiaalihuollossa; määräajat

- Sosiaalihuollon sääntelyssä määräaikoja on vähemmän kuin terveydenhuollossa
- Palvelutarpeen arviointi on aloitettava viipymättä ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivytystä. Kiireellinen avun tarve on arvioitava välittömästi. (shl 36 §)
- Päätös sosiaalipalveluista on tehtävä ja toimeenpantava kiireellisissä tapauksissa *viipymättä*, ja muissa kuin kiireellisissä *ilman aiheetonta viivytystä*, kuitenkin *viimeistään 3 kk asian vireilletulosta (shl 45 §)*
- Tätä tarkempia määräaikoja on säädetty:
  - ikäihmisten palvelujen tarpeen arvioinnille (shl 36 §)
  - vammaisten henkilöiden palvelutarpeen selvittämiseksi (shl 36 §, vpl 3a §)
  - erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelutarpeen arvioinnille (shl 36 §)
  - lastensuojelun tarpeen selvitykselle (lsl 26 §, shl 36§)
  - toimeentulotukipäätöksen tekemiselle ja toimeentulotukiasiakkaan keskustelulle (ttl 14a-d§)

Saatavuus sosiaalihuollossa; tuen tarpeet sosiaalipalvelujen järjestämisen taustalla

- Hyvinvointialue myöntää sosiaalipalveluja asiakkaille yksilöllisen palvelutarpeen arvioinnin perusteella.
- Arviointi perustuu asiakkaan omaan näkemykseen sekä yhden tai useamman asiantuntijan arvioon henkilön tuen tarpeista
- Tuen tarpeet, joihin sosiaalipalveluja on järjestettävä, on lueteltu sosiaalihuoltolaissa (11§). Tuen tarpeiden tunnistaminen on keskeistä sosiaalihuollon ammattilaisen osaamisessa.
- Sääntelyä on päivitetty vuoden alusta lukien:
  - 5) lähisuhde- ja perheväkivallasta sekä muusta väkivallasta, *hyväksikäytöstä* ja kaltoinkohtelusta aiheutuvaan tuen tarpeeseen; [\(29.12.2022/1296\)](#)
  - 8) päihteiden ongelmakäytöstä, *muusta riippuvuuskäyttäytymisestä*, mielenterveysongelmasta *tai* muusta sairaudesta, vammasta tai ikääntymisestä aiheutuvaan tuen tarpeeseen; [\(29.12.2022/1280\)](#)

Saatavuus sosiaalihuollossa; tuen tarpeisiin vastaavat sosiaalipalvelut

- Sosiaalihuoltolain 14 §:ssä luetellaan hyvinvointialueen järjestämismääräyksiin kuuluvat, yleiset sosiaalipalvelut (23 kohtaa)
- Lisäksi mainitussa pykälässä luetellaan erityislainsäädännön (14 lakia) perusteella hyvinvointialueen järjestämismääräyksiin kuuluvista muista sosiaalipalveluista.
- Sääntelyä on päivitetty vuoden alusta lukien useissa eri lakihankkeissa:
  - Opiskeluhuollon uudistukset osana sote-uudistusta
  - Toimeentulotukilain muutokset
  - Ikääntyneiden palvelu-uudistus
  - Mielensterveys- ja päihdepalvelujen uudistus
  - Sosiaalista luottoa koskevan lainsäädännön muutokset

Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut (14 §)

- 1) sosiaalityötä;
- 2) sosiaaliohjausta;
- 3) sosiaalista kuntoutusta;
- 3 a) palvelua taloudellisen toimintakyvyn edistämiseksi; [\(9.12.2022/1024\)](#)
- 4) perhetyötä;
- 5) lapsiperheen kotipalvelua;
- 6) tukipalveluja;
- 7) kotihoitoa;
- 8) tilapäistä asumista;
- 9) tuettua asumista;
- 10) yhteisöllistä asumista;
- 11) ympärivuorokautista palveluasumista;
- 12) laitospalveluja;
- 13) liikkumista tukevia palveluja;
- 14) päihde- ja riippuvuustyötä;
- 15) päihde- ja riippuvuustyön erityisiä palveluja;
- 16) päiväkeskuspalvelua päihdetyön erityisenä palveluna;
- 17) mielenterveystyötä;
- 18) mielenterveystyön palveluja;
- 19) kasvatus- ja perheneuvontaa;
- 20) lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvontaa;
- 21) omaistaan ja läheistään hoitavan henkilön vapaata;
- 22) opiskeluhuollon kuraattoripalveluja

Muita hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvia sosiaalipalveluja (shl 14 §:n 2. mom)

Hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvina sosiaalipalveluina on huolehdittava myös

- kehitysvammaisten erityishuollosta,
- vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista,
- toimeentulotuen antamisesta hyvinvointialueen alueella oleskelevalle henkilölle,
- sosiaalisen luoton myöntämisestä hyvinvointialueen asukkaille,
- kuntouttavasta työtoiminnasta,
- omaishoidon tuen,
- perhehoidon,
- lasten ja nuorten huollon,
- lastensuojelun,
- adoptioeuvonnan,
- perheasioiden sovittelun,
- lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen vahvistamiseen ja ratkaisemiseen liittyvien tehtävien sekä päätösten täytäntöönpanossa toimitettavaan sovitteluun kuuluvien toimenpiteiden,
- lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinsovitteluun kuuluvien asiantuntijapalveluiden ja
- isyyden ja äitiyden selvittämiseen ja vahvistamiseen liittyvien tehtävien järjestämisestä

Esimerkkejä uudesta sääntelystä: Palvelu taloudellisen toimintakyvyn edistämiseksi

- Sosiaalihuoltolain 14 §:n 1 momenttiin lisätty 3 a kohta, eli sosiaalihuollon palveluna on järjestettävä myös **palvelua taloudellisen toimintakyvyn edistämiseksi**
- Tehtävä ei ole sosiaalihuollolle uusi, vaan tuo esiin jo tehtävän työn asiakkaan tukemiseksi tämän taloudellisessa tilanteessaan muutenkin, kuin toimeentulotukea myöntämällä.
- Aineelliseen tuen tarpeeseen vastataan myöntämällä henkilölle tukea toimeentulotukilain tai lain sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002) annetun lain mukaisesti.
- Aineellisen tuen lisäksi asiakkaiden taloudellisen tilanteen selvittelyyn, itsenäisen talouden hoidon tukemiseen ja viime kädessä taloudellisen tilanteen turvaamiseen tarvitaan myös sosiaalityön erilaisia työmuotoja asiakkaan taloudellisen toimintakyvyn tukemiseksi.
- Sosiaalisen luototuksen osalta korostuvat myös velkaantumiseen liittyvät kysymykset, jonka yhteydessä yhteistyö talous- ja velkaneuvonnan ja ulosoton kanssa on tärkeää.
- Sosiaalisen luototuksen lakimuutosten myötä **sosiaalisesta luototuksesta tulee lakisääteinen kaikilla hyvinvointialueilla järjestettävä palvelu 1.8.2023 alkaen**

Esimerkkejä uudesta sääntelystä: Sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuustyön erityiset palvelut

- Sosiaalihuoltolain olemassa olevaa päihdetyön pykälää (24 §) on täydennetty ja täsmennetty
- Uutena pykälänä 24 a § *Päihde- ja riippuvuustyön erityiset palvelut:*
  - Tarkoitetaan päihteiden ongelmakäytöstä tai muusta riippuvuuskäyttäytymisestä johtuvaan tuen tarpeeseen *kohdennettuja palveluja*.
  - Sellaisina on järjestettävä *ainakin sosiaalityötä, sosiaaliohjausta, sosiaalista kuntoutusta ja asumispalveluja* (tarpeen mukaan avo- tai laitospuolisena).
  - Päihde- ja riippuvuustyön erityisiä palveluja tulee sovittaa yhteen päihde- ja riippuvuushoidon kanssa 2 a §:n mukaisesti.
- Uutena pykälänä 24 b § *Päiväkeskus päihdetyön erityisenä palveluna* => Tämä muutos voimaan 1.7.2023
  - Hyvinvointialueen on järjestettävä päihteitä ongelmallisesti käyttäville henkilöille päiväkeskuspalvelua, jossa perustarpeisiin vastaamisen lisäksi tarjotaan sosiaaliohjausta.
  - Palvelua tulee järjestää myös päihtyneille ja siinä on oikeus asioida nimettömänä.

Esimerkkejä uudesta sääntelystä: Sosiaalihuollon mielenterveystyön palvelut (25 a §)

- Sosiaalihuoltolain olemassa olevaa mielenterveystyön pykälää (25 §) täsmennetty ja täydennetty
- Uutena pykälänä *25 a § Mielenterveystyön palvelut*:
  - Tarkoitetaan erityisesti psyykkisen toimintakyvyn heikkenemisestä johtuvaan tuen tarpeeseen kohdennettuja palveluja.
  - Sellaisina on järjestettävä ainakin asumispalveluja, sekä niiden yhteydessä annettavaa sosiaaliohjausta, sosiaalityötä ja sosiaalista kuntoutusta.
  - Sosiaalihuollon mielenterveystyön palvelut täydentävät muita 14 §:ssä tarkoitettuja yksilön mielenterveyden tukemiseksi tarvittavia palveluja.

Saatavuuden parantaminen sosiaalihuollossa

- Sosiaalihuollon saatavuutta voi ja tulee parantaa monilla eri tavoilla
  - Määräajoista huolehtiminen
  - Lakisääteisten palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta huolehtimalla
  - Palvelujen sisällöllisellä kehittämisellä (laadun parantaminen) esimerkiksi henkilöstön osaamista vahvistamalla
  - Palvelujen oikea-aikaisuutta parantamalla (esim. monialaisen ja yhteistyön lisääminen)
  - Ennalta ehkäisevien, varhaisen tuen tai muuhun tuen tarpeiden tunnistamista parantaviin toimiin panostamisella
    - Etsivä työ
    - Yhteisötyö
    - Rakenteellinen sosiaalityö
    - Ohjaus ja neuvonta
  - Asiakaskokemusta parantamalla (esim. omatyöntekijä –käytäntöjen vahvistaminen)

Kiitos!

